

Mielenterveysyhdistys HELMI ry:n lausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaostolle.

Asia: HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Teema: Nuorten mielenterveyspalveluiden tarve ja riittävyys, miten palveluiden saatavuutta voidaan parantaa?

Nuorten mielenterveyshäiriöt ovat yleisiä ja monet mielenterveyshäiriöistä ilmaantuvatkin ensimmäistä kertaa nuoruudessa. Koulu on olennainen osa nuorten arkea. Siksi myös palveluiden tulisi olla saatavilla matalalla kynnyksellä koulujen ja oppilaitosten yhteydessä. Työelämään siirtyessä erityisesti nuorten aikuisten kohdalla mielenterveyden ongelmat ovat työntekijöiden sairauspoissaolojen yleisin syy. Joka viidennellä nuorella on mielenterveyden häiriöitä, joihin he tarvitsevat apua. Huolestuttavinta on, että kun avun tarve on lisääntynyt, ei resursseja ole lisätty samaa tahtia. Myös koronakriisi on lisännyt tuen ja palveluiden tarvetta. Ilman riittäviä panostuksia hyvinvointi heikkenee ja eriarvoisuus kasvaa. Koronakriisin jälkihoito tulee kestämaan pitkään, mikä on huomioitava kuntien rahoituksessa.

Kynnys avun hakemiselle on usein suuri ja ensimmäisen yhteydenoton tulisikin olla se, joka johtaa välittömästi avun saamiseen. Valitettavasti näin ei ole useinkaan. Nuorten tulisi saada hoitoon ohjausta matalalla kynnyksellä jo opiskeluhuollon tai perusterveydenhuollon kautta. Tässä yhteydessä olisi tärkeä huomioida myös koko perheen tuki ja psykososiaalinen ohjaus kodissa tapahtuvan kuntoutumisen edellytyksien täyttymiseksi. Perustason mielenterveyspalveluissa tulisi lisätä osaamista ja resursseja sekä kehittää jouhevampaa hoitopolkua. Hoitoon pääsy on usein kiinni siitä, kuinka hyvän lähetteen terveyskeskuksesta sattuu saamaan, ja se taas riippuu terveyskeskuksen resursseista. Yksinkertaisesti, hoitoon pääsyä tulisi kaikin tavoin helpottaa.

Mielenterveyspalveluiden ja ongelmien hoito on epätasapainossa. Nuorten mielenterveysongelmia hoidetaan yhä useammin erikoissairaanhoidossa. Terapiatakuuta tulisi edelleen edistää ja hoitotakuusta pois jäänyt tae psykoterapeuttiseen hoitoon pääsystä neljän viikon sisällä hoitoarviosta tulisi järjestää. Terapiatakuun yhtenä tarkoituksena on saada siirrettyä mielenterveyden painopiste erikoissairaanhoidoista perusterveydenhuoltoon ja lisätä hoidon oikea-aikaisuutta. Tällä hetkellä perusterveydenhuolto ei uskalla ottaa hoitovastuuta

vakava-asteisista mielenterveyden häiriöistä, ja psykiatrian poliklinikka ei taas ota vastaan – asiakas ei pääse mihinkään.

Helmin palveluohjauksessa näyttäytyy tämä haaste usein, työntekijää tarvitaan usein asiakkaan puolesta puhujaksi, jotta hän pääsisi hoidon piiriin. Palveluohjaukseen ohjautuu entistä enemmän nuoria aikuisia, jotka eivät ole saaneet apua itselleen mistään muualta, kun perusterveydenhuollon lähetteet ovat palautuneet ja tilanne on tuntunut toivottomalta. Myös opintojen tai työelämän ulkopuolella olevien nuorten mielenterveyspalvelut on turvattava sosiaali- ja terveyskeskuksissa ja sosiaali- ja terveyspalveluiden välistä yhteistyötä tulee vahvistaa.

Psykiatrian päivystys ei tee läheteitä psykiatriselle poliklinikalle ja terveyskeskuslääkärillä ei välttämättä ole riittävää psykiatrian osaamista. Jos taas nuori onnistuu pääsemään psykiatrian poliklinikalle hoitoon, ei hoidosta uloskirjaus välttämättä ole oikea-aikaista, vaan vaikeista mielenterveyden häiriöistä kärsiviä kirjataan ulos riippumatta voinnista, koska tietty aikamääre on tullut täyteen.

Matalan kynnyksen palvelut, kuten Mieppi Helsingin alueella, on tärkeä uudistus ja näitä palveluita tulisi edelleen kehittää. Kuitenkin, mikäli asiakas tarvitsee keskustelutuen lisäksi esimerkiksi. lääkitystä, terapiaa tai hoitojaksoa, niihin pääsyyn Mieppikään ei juuri voi vaikuttaa. Koulun opiskeluhuollon kautta tai perusterveydenhuollon kautta tulisi päästä sujuvammin hoidon äärelle, ilman että nuoria pompotellaan paikasta toiseen. Verkkoon olisi hyvä kehittää matalankynnyksen mielenterveyspalveluita, josta saisi apua ja neuvoa omaan tilanteeseensa ja hoitoon ohjausta.

Kolmannen sektorin toimijoiden tekemä matalankynnyksen toiminta täydentää palveluita ja tarjoaa monelle nuorelle paikan, minne on helppo mennä ja puhua omasta tilanteestaan. Järjestöjen matalan kynnyksen toiminta on kustannustehokas tapa lisätä ihmisten osallisuutta, hyvinvointia, mielenterveyttä ja toimintakykyä. Järjestöjen tarjoamasta tuesta ja palveluista on viestittävä aktiivisesti myös julkisten palveluiden yhteydessä, jotta ihmiset löytävät avun piiriin. Hyvinvointialueilla ei saisi unohtaa järjestöjen tekemää tärkeää työtä.

Miten palveluiden saatavuutta voidaan parantaa?

1. Resurssien lisääminen mielenterveyspalveluihin, on turvattava matalan kynnyksen psykososiaalinen tuki, perustason terveydenhuollon mielenterveyspalvelut sekä erikoissairaanhoidon palvelut, ei pelkästään nuorille, vaan myös nuoria tukeville aikuisille
2. Oikea-aikainen ja tarpeenmukainen hoitoonohjaus, osaamisen vahvistaminen perusterveydenhuollossa, terapiatakuun toteutuminen käytännössä
3. Matalan kynnyksen palveluiden vahvistaminen ja monipuolistaminen, varhainen puuttuminen ehkäisee ongelmia
4. Kolmannen sektorin toimijoiden roolin tunnistaminen julkisten palveluiden täydentäjänä ja tukena, rahoituksen turvaaminen
5. Terapiat etulinjaan –toimintamallin käyttö valtakunnallisesti:
<https://terapiatetulinjaan.fi>
6. Mielenterveyspooli, jonka jäsen Mielenterveysyhdistys HELMIkin on, on koennut erinomaisen listan, joiden avulla voi edistää mielenterveyttä, ennaltaehkäistä mielenterveysongelmia ja parantaa mielenterveyspalveluita:
<https://mielenterveyspooli.fi/mielenterveyden-vahvistaminen-hyvinvointialueilla/>

Helsingissä 26.10.2022

Mielenterveysyhdistys HELMI ry

Heidi Saukkonen

Toiminnanjohtaja